

Aan de gemeenteraad en
het college van burgemeester en wethouders
van de gemeente Houten

Datum	Uw kenmerk	Uw brief van	Ons kenmerk	Bijlagen
30 november 2020	-	-	-	1

Onderwerp
Eerste advies m.b.t. referendum Ruimtelijke Koers

Geachte raad, geacht college,

Op 17 november jl. heeft de raad op voordracht van het college een onafhankelijke permanente referendumcommissie ingesteld en ons - M. (Marion) Veerbeek, J.G. (Jan) van der Valk en C.C.L. (Charlotte) Wagenaar - als leden benoemd. Wij danken de raad hiervoor en voor het in ons gestelde vertrouwen.

Wij worden ondersteund door ambtelijk secretaris I.H. (Inez) Derks. De referendumcommissie heeft ondergetekende als voorzitter benoemd en heeft bijgaand reglement vastgesteld.

Aanleiding voor het instellen van de referendumcommissie was een inleidend verzoek om een referendum over de Ruimtelijke Koers. Een raadsvoorstel ligt binnenkort ter besluitvorming voor. Het heeft de voorkeur van de initiatiefnemers van het referendum en, naar wij begrepen hebben, ook van de raad en het college om het referendum, als dat er daadwerkelijk komt, gelijktijdig met de Tweede Kamerverkiezingen op 17 maart 2021 te houden. Dit betekent dat in zeer korte tijd het referendum georganiseerd moet worden en besluiten moeten worden genomen.

De basis voor onze adviezen is vanzelfsprekend de Referendumverordening Houten. Daarin staan onze taken beschreven. In de verordening is niet expliciet opgenomen dat de referendumcommissie ook ongevraagd advies kan uitbrengen. Wij willen met onze kennis en ervaring echter graag op constructieve wijze bijdragen aan een goed voorbereid referendum. Mede omdat de termijn kort is én het referendum over de Ruimtelijke Koers het eerste referendum in Houten zou zijn, brengen wij met deze brief ons eerste advies uit en informeren wij u over stappen die wij willen zetten.

Hierbij veronderstellen wij dat de raad daadwerkelijk besluit tot het houden van een referendum. De raad moet daartoe op 1 december 2020 besluiten dat het inleidend verzoek aan de vereisten voldoet. Vervolgens moeten de initiatiefnemers tijdig de 2.250 geldige handtekeningen verzamelen die nodig zijn voor een definitief verzoek.

Hieronder adviseren wij achtereenvolgens over de vraagstelling en datum van het referendum, ons voornemen een openbaar gesprek te organiseren, voorlichting en subsidiëring en tijdelijke wetgeving.

Vraagstelling

De vraagstelling van het referendum is zeer belangrijk. De commissie adviseert hierover. Met het oog op de organisatie van het referendum en het voeren van campagnes is het zaak dat de vraagstelling zo snel mogelijk duidelijk is. Op grond van de Referendumverordening en gelet op het vergaderschema van de raad, zou de raad op 19 januari besluiten tot het houden van het referendum en vervolgens op 9 februari 2021 over de datum, vraagstelling en budget. Uitgaande van de gewenste datum van het referendum, is dit rijkelijk laat. Wij adviseren de raad dan ook om op 19 januari beide besluiten te nemen. De referendumcommissie werkt hier graag aan mee door tijdig een advies uit te brengen over de vraagstelling.

Datum: gelijktijdig met Tweede Kamerverkiezingen

Een referendum gelijktijdig met de Tweede Kamerverkiezingen betekent dat er moet worden afgeweken van artikel 13 lid 2 van de Referendumverordening. Hierin is bepaald dat het referendum op de datum van de algemene verkiezing plaatsvindt, wanneer zo'n verkiezing plaatsvindt in de periode van drie tot zes maanden nadat de raad heeft besloten tot het houden van een referendum. Tussen 19 januari en 17 maart 2021 zit slechts een krappe twee maanden.

Wij staan echter achter de wens van u en de initiatiefnemers om het referendum gelijktijdig met de Tweede Kamerverkiezingen te houden en adviseren u dan ook dit te doen. Volgens onze informatie is dit organisatorisch haalbaar, zeker als ook het besluit over datum, vraagstelling en budget op 19 januari 2021 wordt genomen.

Gesprek met initiatiefnemers en wethouder

Wij willen de initiatiefnemers van het referendum de gelegenheid geven om een toelichting te geven op hun beweegredenen om het inleidend referendumverzoek in te dienen. Van wethouder Bos krijgen wij graag een mondelinge toelichting op de Ruimtelijke Koers en de totstandkoming daarvan. Daarom willen wij op korte termijn een gesprek voeren met de initiatiefnemers en de wethouder. Wij zijn voornemens daartoe online een openbare vergadering (te volgen via Notubiz) te houden. Wij kiezen voor een openbaar karakter, omdat de referendumcommissie als onafhankelijk orgaan openheid van zaken wil geven tegenover alle betrokkenen. Wij nodigen de raadsleden van harte uit om de vergadering te volgen. Over datum en tijd van het gesprek informeren wij u zo spoedig mogelijk.

“Voorlichting”

In artikel 12 van de Referendumverordening staat dat de raad het budget vaststelt voor (onder andere) voorlichting over het referendum. Raad of college kunnen hierover advies vragen aan de referendumcommissie. Het lijkt hier in elk geval om neutrale voorlichting over het referendum en het onderwerp daarvan te gaan. Deze neutrale, opkomstbevorderende, voorlichting moet er naar ons oordeel zeker komen. Wij adviseren u dan ook hier zo spoedig mogelijk mee aan de slag te gaan.

Subsidie voor campagnes

Volgens de toelichting op genoemd artikel 12 kan de gemeente besluiten “zowel de voor- als de tegenstanders een budget voor voorlichtende activiteiten (campagnes) ter beschikking te stellen”. Wij leiden hieruit af dat onder de term “voorlichting” in de verordening niet alleen neutrale voorlichting moet worden verstaan, maar ook campagnevoering. Wij adviseren u om de tekst als zodanig op te vatten, om zo te bereiken dat voorstanders, tegenstanders en ‘neutralen’ binnen de Houtense samenleving in aanmerking kunnen komen voor subsidie voor campagnevoering. Zo worden gelijke kansen gecreëerd voor iedereen die campagne wil voeren.

Subsidieverordening

Behalve de Algemene subsidieverordening kent de gemeente Houten geen juridische basis om subsidie voor campagnevoering in het kader van een referendum te verstrekken. Daarom adviseren wij u daarvoor alsnog een specifieke regeling vast te stellen. Dit zou op zeer korte termijn moeten gebeuren. Er moet immers vóórdat de campagnes gevoerd gaan worden, voldoende tijd zijn om een subsidie aan te vragen en daarop te besluiten.

Het ligt in de rede dat de raad een verordening vaststelt, omdat hij over het budget voor de campagnes gaat en omdat het referendum een instrument is dat de raad de inwoners biedt. De raad stelt de verordening bij voorkeur vast in zijn vergadering van 15 december aanstaande.

Het is echter ook denkbaar dat het college in verband met de hoge tijdsdruk op basis van de Algemene subsidieverordening een subsidieregeling vaststelt.

Wij bieden u aan een subsidieverordening of subsidieregeling en bijbehorend college- of raadsvoorstel voor te bereiden, waarbij wij een bestaande verordening als uitgangspunt zullen nemen, bijvoorbeeld de verordening van de gemeente Haarlem, die in de praktijk naar tevredenheid wordt gebruikt:

https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Haarlem/601969/CVDR601969_1.html

Tijdelijke wet verkiezingen Covid-19

Voor de Tweede Kamerverkiezingen geldt de Tijdelijke wet verkiezingen Covid-19. In deze wet zijn maatregelen opgenomen met het oog op de bescherming tegen corona bij de komende verkiezingen. De wet regelt onder meer de hygiënemaatregelen in het stemlokaal, het instellen van beperkt toegankelijke stembureaus in zorginstellingen en het verhogen van het aantal volmachten van twee naar drie.

Het is van belang dat deze tijdelijke wet ook van toepassing is op het referendum. Op grond van de Referendumverordening zou hierover twijfel kunnen ontstaan. Voorkomen moet worden dat achteraf de rechtmatigheid van het referendum aangevochten kan worden. Daarom adviseren wij de raad een wijzigingsverordening vast te stellen tot wijziging van artikel 15 lid 2 van de Referendumverordening. Die bepaling luidt: "Bij de procedure rond de stemming is de Kieswet zoveel mogelijk van toepassing". Wij raden aan dit te wijzigen in: "Bij de procedure rond de stemming zijn de Kieswet en daarmee samenhangende wet- en regelgeving zoveel mogelijk van toepassing". De raad zou het desbetreffende besluit in zijn vergadering van 19 januari of 9 februari 2021 kunnen nemen.

Tot slot

Wij vertrouwen erop u met dit advies van dienst te zijn geweest. Wij vernemen graag uw reactie. Op het advies over het regelen van de subsidiëring van campagnevoering verzoeken wij u binnen één week te reageren. Wij realiseren ons dat die termijn zeer kort is. De bijzondere situatie van dit eerste referendum en de datum van de Tweede Kamerverkiezingen brengen echter met zich mee dat de tijdsdruk hoog is.

U kunt uw reactie richten aan de secretaris, mevrouw I.H. Derks. Zij is bereikbaar via inez.derks@houten.nl of 030 – 63 92 611.

Met vriendelijke groet,
de referendumcommissie

de voorzitter,

de secretaris,

C.C.L. Wagenaar

I.H. Derks

Bijlage:

- Reglement voor de werkwijze van de referendumcommissie gemeente Houten